

PRINCIPY PRÁVNÍHO MYŠLENÍ

PRÁVNÍ A PRÁVNICKÉ
VZDĚLÁVÁNÍ

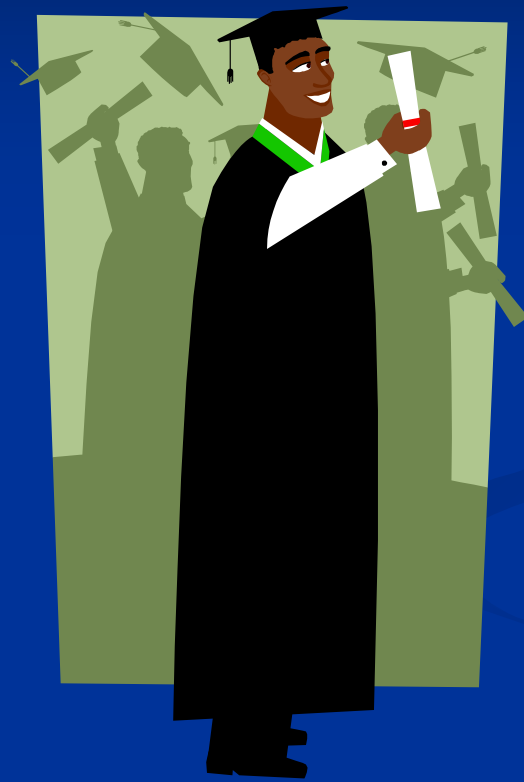
*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.2 (2007)

© Ivo Telec, 2007

*„Učitele kanonických knih snadno potkáš,
učitele života potkáš ztěžší.“*

*Kronika C'-č' tchung-t'ien od S'-ma Kuana
(1017 – 1086). Lexikon čínskému mudrosloví.
Praha 1999, s. 331. Překl. Hejzlarových.*

TEMATICKÝ OBSAH

1. filozofie vzdělávání
2. právní průprava
3. východiska a cíle vzdělávání v právu
4. studijní programy a struktura
5. právně didaktické metody
6. vady právního a právnického vzdělávání

FILOZOFIE VZDĚLÁVÁNÍ

- ✓ duchovní **zrání** prožitím dějů
- ✓ osobnostní **vlastnosti** výchovou
- ✓ rozumové **znalosti** výukou
- ✓ profesní **návyky** tréninkem

☞ filozofie vzdělávání

*„lidská důstojnost vyžaduje, aby se šířily
kultura a vzdělání ke spravedlnosti, svobodě
a míru“*

*preambule Úmluvy, jíž se zřizuje Organizace Spojených
národů pro výchovu, vědu a osvětu (1945)*

(č. 196/47 Sb.)

CO SE MÁ PRÁVNĚ UMĚT?

vzdělávací priorita:

- ❖ vyřešit různé životní situace,
osobní nebo majetkové, z hlediska
spravedlivého uspořádání poměrů (práva)

KDO TO MÁ UMĚT?

1. právník
2. právní laik (i právník):
  - a. rozhodce (arbitr)
  - b. prostředník (mediátor)
  - c. insolvenční správce
  - d. likvidátor právnické osoby
  - e. správce dědictví
  - f. jiný člověk, *např. úředník - neprávník*

VÝZNAM PRÁVNÍHO MYŠLENÍ

- Právní filozofie
- Právní věda
- Právní a právnické vzdělávání

PRÁVNÍ PRŮPRAVA

1. právní filozofie

- cit spravedlnosti; životní hodnotový postoj a etika právnických povolání

2. právní věda

- metodika, topika, systematika
argumentace: logika a rétorika

3. právní a právnícké vzdělání

- odbornost a profesní zdatnost (um)

JAK VZDĚLÁVAT V PRÁVU?

1. důraz na právní metodologii a argumentační strukturu

✘ pouze dogmatika abstraktních pojmů
a pouze legální definice

2. soustředění na právo hmotné

srv. komunitární právo hmotné

✘ právo procesní (formální)

3. soustředění na právo srovnávací

- ✘ uzavírání jen na právo vnitrostátní
- obecně uznávané trvalé právní principy
- světově ustálená právní metodologie
- ✘ detaily pomíjivých legálních úprav

FUNDAMENTALS OF LEGAL ARGUMENTATION

A Survey of Theories on the
Justification of Judicial Decisions

Eveline T. Feteris

Kluwer Academic Publishers

VÝCHODISKA

1. filozoficko-hodnotový (životní) základ
2. účeloslovně-hodnotová právní věda
3. obecná a právní metodologie

VÝCHOVNĚ FILOZOFICKÝ CÍL

- **Světónázorové přesvědčení**
  1. **životní vůbec**
  2. **právní (o spravedlnosti),**
založené na věděni o působení objektivních
přirozených zákonitostí a na jeho věcném
zkoumání
    - × pouhá slepá víra v něco nebo někoho
- **Změna přesvědčení, *srv. a. z.***

■ Životní zdatnost

➤ právní zdatnost jako dílčí výchovně
filozofický cíl

= schopnost obstát při nalézání
spravedlnosti a jejím uplatňování

VZDĚLÁVACÍ CÍL

1. **rozvoj vlastního ducha** věcným zkoumáním dějů a míry věcí; prožíváním dobra spravedlnosti
  - poměr práva v lidském životě
  - spravedlnostní význam životní situace konkrétního člověka

2. světový profesní standard právní zdatnosti

- **schopnosti a dovednosti** (hlavní výsledek):
např. chápavost, argumentace, eristika, metodika (technika), rétorika, přesvědčivost, obhajitelnost, srozumitelnost, tvůrčí psaní, vědecká rozprava (racionální diskurs)

právní paměťové vědomosti
(vedlejší výsledek)

3. ochrana před nadbytkem právních informací jejich vlastním výběrem

- vyhledání a třídění právních informací (údajů)
- ochrana před zahlcením informacemi, před „právně informačním smogem“
- výběr profesně významných informací

⇒ OSOBNOSTNÍ PROFIL

■ Vlastnosti:

1. spravedlivost
2. přirozenost
3. smysluplnost
4. svědomitost, *srv. nejlepší vědomí a svědomí*
5. věcnost, *srv. vystižení podstatného*
6. rozhodnost
7. nezávislost a nestrannost, *srv. soudce*

■ **Schopnosti:**

1. vnímavost, *srv. životní situaci*
2. vcítěnost; *srv. u osoby blízké*
3. chápavost
4. schopnost metodického dosažení
odůvodněného a přezkoumatelného názoru

■ **Naučenosti:**

1. dovednosti, *např. právně tvůrčí psaní*
2. znalosti, *např. právně pojmové*

„Die Schulen sollen nicht nur Wissen und Können vermitteln, sondern auch Herz und Charakter bilden.“

„Školy nemají zprostředkovat pouze vědění a znalosti, ale obzvláště mají zušlechťovat srdce a charakter.“

čl. 131/1 Ústavy Svobodného státu Bavorsko (1946).

TEORETICKÝ ZÁKLAD

1. světový a evropský výzkum práva
srv. evropský výzkumný prostor
  2. vědecké poznatky světové právní vědy
  3. formulace a obhájení vlastního názoru
- ✘ mechanické učení se nazpaměť
bez pochopení podstaty a smyslu
práva

OTEVŘENÝ PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVACÍ SLUŽBĚ

- **Tradiční otevřenost** vysokých škol v českých zemích a Československu do ak. roku 1948/1949
- **Event. talentová** přijímací zkouška *srv. Law School Admission Test (LSAT)*

PRÁVNICKÉ STUDIJNÍ PROGRAMY

- **Bakalářský studijní program**
Právní základ nebo Právní specializace
- **Magisterský studijní program**
Právo a právní věda; navazující
- **Doktorský studijní program**
Teoretické právní vědy; navazující

STRUKTURA PRÁVNICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

- **Prostupnost:** 3 + 2 + 3
- 1. **tříletý** studijní program Bc. *Právní základ*
„tvrdé jádro“ platného práva
- 2. **dvouletý** studijní program Mgr. *Právo a právní věda*
doplnění a rozvinutí + mimoprávní aplikace
- 3. **tříletý** studijní program Ph.D. *Teoretické právní vědy*
- **Samostatnost:** 2 - 3
- 1. dvou až tříletý studijní program Bc. *Právní specializace*

PROGRAMY CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V PRÁVU

- a. **profesní** (výkon povolání)
např. právo průmyslového vlastnictví
- b. **zájmové**, *např. U3V*
  - i. v rámci **akreditovaných** studijních programů
  - ii. jiné
- ☞ osvědčení o absolvování studia účastníka
  - ✗ diplom studenta vysoké školy

*„Insolvenční správce je povinen se soustavně
vzdělávat a prohlubovat své odborné znalosti
pro řádný výkon činnosti insolvenčního správce.“*

§ 23 z. č. 312/06 Sb.

METODY PRÁVNĚ DIDAKTICKÉ

1. metoda řešení **modelových** situací,
(řešení fiktivního případu), (*moot*)
2. metoda **případových studií**,
řešení skutečného případu (*case study*)
3. právně **klinická** metoda
4. metoda procesní **simulace** (právnícké
divadlo), (*moot court*)
5. metoda odborných **stáží**
6. metoda právně **tvůrčího psaní**
7. doktrinárně **paměťová** metoda

KONTROLA A ODPOVĚDNOST

■ **Kontrola**

- ✓ vypracování klausurních právně situačních řešení   ✗ zkouška paměti

■ **Odpovědnost za vzdělávání**

1. **právní:**

- a. soukromoprávní, *zejm. pracovní*
- b. veřejnoprávní, *zejm. akademická*

2. **morální** za obecnou úroveň právní kultury a právnické, *kupř. soudcovské, vzdělanosti*
3. **politická**, *srv. školskou a vědní politiku*

Sbírka

klauzurních prací
z trestního práva
hmotného a procesního

RUDOLF VOKOUN
OTO NOVOTNÝ
TOMÁŠ GŘIVNA
JANA NAVRÁTILOVÁ
JIŘÍ ŘÍHA
MARIE VANDUCHOVÁ

A. Úvod

- Představení problému (hlavní myšlenky a jejího významu)
- Vymezení cíle a položení (formulace) vlastních otázek (tvrzení, teze), (*thesis statement*), které mají být zodpovězeny
- Všeobecné informace o zvoleném jevu a jeho výměr, popř. též jeho kořeny nebo vývoj
- Shrnutí dosud známých poznatků, popř. dosavadních překážek řešení

B. Jádru úvahy (rozbor)

- Vlastní logicky strukturované úvahy, vyjadřující osobní postoj, jakož i argumentace pro a proti, potvrzující, nebo vyvracející úvodní tvrzení
- Každý argument musí mít vlastní odstavec s tím, že má být větně uvozen podstatou argumentace (*topic sentence*). Další věty již mají být rozvedením argumentu. Zásadně platí jeden odstavec, jedna myšlenka. Zpravidla by měly být obsaženy alespoň tři argumenty

C. Závěr

- Shrnutí výsledků úvah, resp. dokazování (argumentace), aniž by již byly snášeny nové důkazy
- Vyvození důsledků (nalezení východiska nebo alespoň náznak cesty k němu), popř. nastínění budoucích řešení anebo přeformulování problému či jeho zasazení do nového kontextu
- Zamyšlení nad širšími důsledky zkoumaného jevu (zobecnění)

D. Použitá literatura, judikatura, předpisy nebo jiné prameny

VADY PRÁVNÍHO A PRÁVNICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

1. **Chorobný (přepjatý) formalismus**

  - a. **upřednostnění formy práva**
před jeho účelem a obsahem
*např. důraz na procesní formalismus,
nežli na hmotněprávní argumentaci
o podstatě sporu a o jeho spravedlivém
vyřešení*

- b. upřednostnění pouhého slovního **znění**
(literárního vyjádření, textového sdělení)
právní normy před všestranným
výkladem její podstaty a smyslu ☹️
- = záměna nosiče právní normy
za normu samu

➤ **právní dogmatismus**

= uzavřená myšlenková soustava s předem danou „kanonizovanou“ (mocensky chtěnou) jedinou odpovědí

➤ **právní pozitivismus**

= statické převyprávění politicko (mocensko) volní právní normy bez ohledu na její životní (přirozený) smysl pro lidi

➤ **právní formalismus**

= *např.* posedlost formálně bezvadným
označením smluvních stran
či účastníků řízení bez ohledu na možný
jiný způsob ztotožnění osob

srv. město ✕ *městský úřad*

- ❖ Vadná právní výchova k otrocké víře v nutnost poslušnosti státní moci za každou cenu a v nutnost formální bezchybnosti bez ohledu na podstatu a smysl spravedlnosti (*viz Malý*).
- ❖ Politická výchova studentů práva aj. oborů v Československu 1948 – 1989

2. Didaktické vady metodické

*např. záměna forem výuky,
nejasnost dosažení vzdělávacího cíle
z hlediska použitých metod*

LITERATURA VŠEOBECNÁ

Brezinka, Filozofické základy výchovy. Praha 1996.

Dawson, Krize západní vzdělanosti. Praha 1992.²

Chlup, Pedagogika. Praha 1948.³

Palouš, Čas výchovy. Praha 1991.²

Vízdal, Případová studie jako metoda výuky.

In: Humanitní vědy v období globalizace. Brno 2002.

LITERATURA ZVLÁŠTNÍ

Bejček, K obsahovým otázkám právnického studia.

Práv. rádce, 1996/11.

Bobek, O (ne)reformovatelnosti studia práv v Čechách.

Práv. rozhl., 2005/10, 12, 14, 16.

Bystřina, K otázkám zlepšení vysokoškolské výchovy
právnických kádrů v SSSR a u nás. Právník, 1956, s.

139 an. Za novou socialistickou výchovu právníků.

Právník, 1949, s. 428 an.

Cepl, Jaká společnost, taková práva. MF Dnes, 28. 5. 05,
příl.

Dohnal, Právní kliniky – vzdělávací model pro 21. století?

Práv. fórum, 2005/2.

Fiala, Týč (eds.), Výuka práva na počátku 21. století. Brno
1999.

Hajn, K přípravě právníků pro podnikovou sféru. Vysoká škola, 1978/79/4. Poznámky k rozvoji právních dovedností. Socialist. zákonn., 1982/8.

Hurdík, Ad: O didaktice českého občanského práva. Čas. pro práv. vědu a praxi, 1998/4.

K reformě studia právnického. Hovorna. Právník, 1927, passim.

Kalab, Katedry, hlavní článek přestavby našich vysokých škol. Právník, 1951, s. 193 an.

Klokočka, Koncepce právnické fakulty v Brně. Právník, 1969, s. 684 an.

Kroupa (ed.), Aktuální problémy vysokoškolského právnického vzdělávání v České republice. Brno 1996.

Machalová, Ohlas na to, co bylo jen něčím navíc. Čas. pro práv. vědu a praxi 1999/2.

Malý, Poznámky ke stavu studia na právnické fakultě a potřebě jeho reformy. Právník 2003/7.

Patakyová et al., Itinerár budúceho právnika - profesionála.
Bratislava 2004.

Pavlíček, Koncepcie reformy vzdelávania na Právnické
fakultě Univerzity Karlovy ve společenských
souvislostech. Právník 1991/2.

Posluch (ed.), Právna kultúra a význam právnického
vzdelávania na Slovensku. Bratislava 2002.

Salyková, Koncepcie vysokoškolského právnického vzdelání.
[Diplomová práce.] Praha: Univ. Karlova 2004.

Staša, Vysokoškolské vzdelávaní jako předmět činnosti právnických osob soukromého práva. Právo a podnik., 1999/2.

Ráth, Slávnostná reč profesora Dr. Augustína Rátha. In: Právníci na Univerzite Komenského v Bratislave. Bratislava 1996.

Schorm, Právnická fakulta Burgundské univerzity v Dijonu. Práv. praxe, 1993/10.

Telec, Jak studovat právo a uchovat si zdraví?

Univerzit. nov., 2001/11. Ještě o didaktice českého občanského práva. Čas. pro práv. vědu a praxi 1999/1. O didaktice českého občanského práva. Čas. pro práv. vědu a praxi, 1998/1.

Tomsa, O filosofické výchově právníka. Bratislava, 1927, s. 394 an.

Týč, Právnícké studium: potřeba dalších změn. Čas. pro práv. vědu a praxi 1994/6.

Zitta, Úvahy o novém studijním řádu právníckého diplomového studia v Rakousku. Praha 1996.

Foto:

Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko 2549 (2006)